

UDHËTIMI APOSTOLIK I SHENJTËRISË SË TIJ FRANÇESKU
NË EMIRATET E BASHKUARA ARABA
(3-5 SHKURT 2019)

DOKUMENTI MBI – VËLLAZËRINË NJERËZORE

PËR PAQEN BOTËRORE DHE BASHKËJETESËN E PËRBASHKËT

PARATHËNIE

Feja e çon besimtarin që të shohë në tjetrin një vëlla për ta mbështetur dhe për ta dashur. Nga feja në Hyjin, që ka krijuar universin, krijesat dhe të gjitha qeniet njerëzore – të barabartë për nga Mëshira e Tij –, besimtari është i thirrur ta shprehë këtë vëllazëri njerëzore, duke e ruajtur krijimin dhe gjithë universin dhe duke mbështetur çdo person, sidomos më nevojtarët dhe më të varfërit.

Duke u nisur nga kjo vlerë transhendente, në takime të ndryshme ku ka mbizotëruar një atmosferë vëllazërie dhe miqësie, kemi bashkëndarë gëzimet, trishtimet dhe problemet e botës bashkëkohore, në nivelin e progresit shkencor dhe teknik, të arritjeve terapeutike, të erës dixhitale, të *mass mediave*, të komunikimeve; në nivelin e varfërisë, të luftërave dhe të pikëllimeve të shumë vëllezërve e motrave në vende të ndryshme të botës, për shkak të vrapit drejt armatimeve, të padrejtësive shoqërore, të korrupsionit, të pabarazive, të degradimit moral, të terrorizmit, të diskriminimit, të ekstremizmit dhe të shumë arsyeve të tjera.

Nga këto ballafaqime vëllazërore dhe të sinqerta, që kemi pasur, dhe nga takimi plot me shpresë në një të ardhme të shndritur për të gjitha qeniet njerëzore, ka lindur ideja e këtij »Dokumenti mbi *Vëllazërinë njerëzore*«. Një dokument i arsyetuar me sinqeritet dhe seriozitet që të jetë një deklaratë e përbashkët me vullnete të mira dhe të drejta, i tillë saqë të ftojë të gjithë personat që mbartin në zemër besimin në Hyjin dhe besimin në *vëllazërinë njerëzore* të njësohen për të punuar së bashku, gjersa ai të bëhet një udhëheqje për të gjitha breznitë e reja drejt kulturës së respektit të ndërsjellë, në përmbajtjen e hirit të madh hyjnor që i bën vëllezër të gjitha qeniet njerëzore.

DOKUMENTI

Në emër të Hyjit, që ka krijuar të gjitha qeniet njerëzore të barabarta në të drejta, në detyra dhe në dinjitet, dhe i ka thirrur që të bashkëjetojnë si vëllezër mes tyre, për të populluar tokën dhe për të përhapur në të vlerat e së mirës, të dashurisë e të paqes!

Në emër të frymës së pafajshme njerëzore që Hyji ka ndaluar ta vrasim, duke pohuar se kushdo që vret një person është sikur të kishte vrarë gjithë njerëzimin dhe kushdo që e shpëton një është sikur të kishte shpëtuar njerëzimin mbarë!

Në emër të të varfërve, të të mjerëve, të nevojtarëve dhe të të mënjanuarve që Hyji ka urdhëruar t'i ndihmojmë si një detyrë e kërkuar për të gjithë njerëzit dhe në mënyrë të veçantë çdo njeriu të pasur dhe në gjendje të mirë!

Në emër të jetimëve, të vejushave, të refugjatëve dhe të të mërguarve nga banesat e tyre e nga vendet e tyre; të të gjitha viktimave të luftës, të persekutimeve dhe të padrejtësive; të të dobtëve, të atyre që jetojnë në frikë, të të burgosurve të luftës dhe të të torturuarve në cilëndo pjesë të botës, pa asnjë dallim!

Në emër të popujve që kanë humbur sigurinë, paqen dhe bashkëjetësën e përbashkët, duke u bërë viktima të shkatërrimeve, të rrënimëve e të luftërave!

Në emër të »vëllazërisë njerëzore« që përfaqon të gjithë njerëzit, i njëson dhe i bën të barabartë!

Në emër të kësaj *vëllazërie* grisur nga politikat e integralizmit dhe të ndarjes dhe nga sistemet e fitimit të tepruar dhe nga prirjet ideologjike të urryeshme, që manipulojnë veprimet dhe fatet e njerëzve!

Në emër të lirisë, që Hyji ua ka dhuruar të gjitha qenieve njerëzore, duke i krijuar të lira dhe duke i dalluar me të!

Në emër të drejtësisë dhe të mëshirës, themele të begatisë dhe bazë e fesë!

Në emër të të gjithë personave me vullnet të mirë, të pranishëm në çdo cep të tokës!

Në emër të Hyjit dhe të gjithë kësaj, Al-Azhar al-Sharif – me myslimanët e Lindjes e të Perëndimit –, së bashku me Kishën Katolike – me katolikët e Lindjes e të Perëndimit –, deklarojnë që të përdorin kulturën e dialogut si udhë; bashkëpunimin e përbashkët si drejtim; njohjen e ndërsjellë si metodë dhe kriter!

Ne – që besojmë në Hyjin, në takimin përfundimtar me Të dhe në Gjykimin e Tij –, duke filluar nga përgjegjësia jonë fetare dhe morale, dhe nëpërmjet këtij Dokumenti, i kërkojmë vetes sonë dhe Liderave të botës, drejtuesve të politikës ndërkombëtare dhe të ekonomisë botërore, që të angazhohemi seriozisht për të përhapur kulturën e tolerancës, të bashkëjetesës dhe të paqes; të ndërhyjmë, sa më parë që të jetë e mundur, për të ndaluar derdhjen e gjakut të pafajshëm, e për t'i dhënë fund luftës, konflikteve, degradimit të mjedisit dhe rënies kulturore e morale që bota po jeton aktualisht.

Ju drejtohem i intelektualëve, filozofëve, njerëzve të fesë, artistëve, operatorëve të mediave dhe njerëzve të kulturës në çdo pjesë të botës, që të rizbulojnë vlerat e paqes, të drejtësisë, të së mirës, të bukurisë, të vëllazërisë njerëzore dhe të bashkëjetesës së përbashkët, për të konfirmuar rëndësinë e këtyre vlerave si spirancë shpëtimi për të gjithë dhe të përpiqen t'i përhapin kudo.

Kjo Deklaratë, duke nisur nga një reflektim i thellë i realitetit tonë bashkëkohës, duke vlerësuar sukseset e tij dhe duke jetuar dhimbjet e tij, fatkeqësitë e tij dhe gjëmët, beson me ngulm se ndër shkaqet më të rëndësishme të krizës së botës moderne janë një ndërhyrje njerëzore e anestetizuar dhe largimi nga vlerat fetare, për më tepër edhe mbizotërimi i individualizmit dhe i filozofive materialistike që hyjnizojnë njeriun dhe vënë vlerat e botës dhe materiale në vend të parimeve të larta dhe transhendente.

Ne, edhe duke duke njohur hapat pozitivë që qytetërimi ynë modern ka kryer në fushat e shkencës, të teknologjisë, të mjekësisë, të industrisë dhe të mirëqenies, në mënyrë të veçantë në Vendet e zhvilluara, nënvizojmë se, së bashku me progrese të tilla historike, të mëdha dhe të çmuara, verifikohet një prishje e etikës, që kushtëzon veprimin ndërkombëtar, dhe një dobësim të vlerave shpirtërore dhe të ndjenjës së përgjegjësisë. Gjithë kjo kontribuon në përhapjen e një ndjenje të përgjithshme frustrimi, vetmie dhe dëshpërimit, duke çuar shumë në rënie ose në vorbullën e ekstremizmit ateist dhe agnostik, ose në integralizmin religjioz, në ekstremizmin dhe në fundamentalizmin e verbër, duke bërë kështu që persona të tjerë të dorëzohen në forma varësie dhe vetëshkatërrimi individual e kolektiv.

Historia pohon se ekstremizmi religjioz dhe kombëtar dhe mostolerimi kanë prodhuar në botë, qoftë në Perëndim qoftë në Lindje, atë që do të mund të ishte quajtur sinjalet e një «*luftë të tretë botërore me pjesë*», sinjale që, në pjesë të ndryshme të botës dhe në kushte të ndryshme tragjike, kanë filluar të shfaqin fytyrën e tyre mizore; situata për të cilat nuk njihet me saktësi sa viktima, vejtusha dhe jetimë kanë prodhuar. Përveç kësaj, ka zona të tjera që përgatiten për t'u bërë teatër konfliktesh të reja, ku lindin vatra tensioni dhe grumbullohen armë dhe municione, në një situatë botërore të zotëruar nga pasiguria, nga zhgënjimi dhe nga frika e së ardhmes dhe e kontrolluar nga interesat ekonomike miope.

Pohojmë gjithashtu se krizat e forta politike, padrejtësia dhe mungesa e një shpërndarjeje të drejtë të pasurive natyrore – prej të cilave furnizohet vetëm një pakicë të pasurish, në dëm të shumicës së popujve të tokës – kanë krijuar, dhe vazhdojnë ta bëjnë, sasi të mëdha të sëmurësh, nevojtarësh dhe të vdekurish, duke provokuar kriza vdekjeprurëse prej të cilave janë viktima vende të ndryshme, pavarësisht pasurive natyrore dhe risurseve të breznive të reja që i karakterizojnë. Përballë krizave të tilla, që bëjnë të vdesin nga uria miliona fëmijë, tashmë të katandisur në skelete njerëzore – për arsye të varfërisë dhe të urisë –, mbretëron një heshtje ndërkombëtare e papranueshme.

Në lidhje me këtë, del në pah se sa thelbësore është familja, si bërthamë themelore e shoqërisë dhe e njerëzimit, për të nxjerrë në dritë disa bij, për t'u kujdesur për ta, për t'i edukuar, për t'u dhënë atyre një moral të fortë dhe një mbrojtje familjare. Sulmimi i institucionit familjar, duke e përçmuar ose duke dyshuar për rëndësinë e rolit të tij, përbën një prej të këqijave më të rrezikshme të epokës sonë.

Dëshmojmë edhe rëndësinë e rizgjimit të ndjenjës fetare dhe të rëndësisë për ta gjallëruar në zemrat e breznive të reja, nëpërmjet edukimit të shëndoshë dhe përputhjes me vlerat morale dhe me mësimet e drejta fetare, për të përballuar prirjet individualistike, egoistike, konfliktuale, radikalizmin dhe ekstremizmin e verbër në të gjitha format dhe manifestimet e tij.

Objektivi i parë dhe më i rëndësishëm i feve është ai për të besuar në Hyjin, për Ta nderuar dhe për të thirrur të gjithë njerëzit që të besojnë se ky univers varet nga një Hyj që e qeveris, është Krijuesi që na ka formuar me Urtinë e Tij hyjnore dhe na ka dhënë dhuratën e jetës për ta ruajtur. Një dhuratë që askush nuk ka të drejtë ta heqë, ta kërcënojë ose ta manipulojë sipas kënaqësisë së vet, madje, të gjithë duhet ta ruajnë një dhuratë të tillë të jetës nga fillimi i saj deri në vdekjen e saj natyrore. Prandaj, dënojmë të gjitha praktikatat që kërcënojnë jetën si genocidet, aktet terroristike, dyndjet e detyruara, trafikun e organeve njerëzore, abortet dhe eutanazinë dhe politikatat që mbështesin gjithë këtë.

Gjithashtu deklarojmë – me vendosmëri – se fetë nuk nxisin kurrë për luftë dhe nuk nxisin ndjenja urrejtjeje, armiqësie, ekstremizmi, as nuk ftojnë ndaj dhunës apo ndaj derdhjes së gjakut. Këto fatkeqësi janë fryt i shtrembërimit të mësimëve fetare, të përdorimit politik të feve dhe edhe të interpretimeve të grupeve të njerëzve të fesë që kanë abuzuar – në disa faza të historisë – me ndikimin e ndjenjës fetare në zemrat e njerëzve për t'i çuar në kryerjen e asaj që nuk ka aspak të bëjë me të

vërtetën e fesë, për të realizuar qëllime politike dhe ekonomike që janë tokësorë dhe miopë. Për këtë ne iu kërkojmë të gjithëve të pushojnë së instrumentalizuari fetë për t'i nxitur ndaj urrejtjes, ndaj dhunës, ndaj ekstremizmit dhe fanatizmit të verbër e të pushojnë së përdoruri emrin e Hyjit për të justifikuar veprat e vrasjeve, të mërgimit, të terrorizmit e të shtypjes. E kërkojmë për besimin tonë të përbashkët në Hyjin, që nuk i ka krijuar njerëzit që të vriten apo që të ndeshen mes tyre dhe as për t'u torturuar apo përvujtëruar në jetën e tyre e në ekzistencën e tyre. Në fakt, Hyji, I Gjithëpushtetshmi, nuk ka nevojë që të jetë i mbrojtur nga askush dhe nuk do që emri i Tij të jetë i përdorur për të terrorizuar njerëzit.

Ky Dokument, në pajtim me *Dokumentet Ndërkombëtare* të mëpërparshme, që kanë nënvizuar rëndësinë e rolit të feve në ndërtimin e paqes botërore, dëshmon si në vijim:

- Bindjen e fortë se mësimet e vërteta të feve ftojnë që të qëndrojmë të kapur me vlerat e paqes; të mbështesim vlerat e njohjes së ndërsjellë, të *vëllazërisë njerëzore* dhe të bashkëjetesës së përbashkët; të rivendoset dija, drejtësia dhe dashuria dhe të rizgohet ndjenja e religjiozitetit mes të rinjve, për të mbrojtur brezat e rinj nga zotërimi i mendimit materialist, nga rreziku i politikave të lakmisë së fitimit të tepruar dhe të indiferencës, të bazuara mbi ligjin e forcës dhe jo mbi forcën e ligjit.

- Liria është e drejta e çdo personi: secili gëzon lirinë e besimit, të mendimit, të shprehjes dhe të veprimit. Pluralizmi dhe ndryshueshmëria e fesë, e ngjyrës, e seksit, e racës dhe e gjuhës janë një vullnet i urtë hyjnor, me të cilin Hyji ka krijuar qeniet njerëzore. Kjo Urti hyjnore është origjina nga ku vjen e drejta për lirinë e besimit e për lirinë për të qenë ndryshe. Për këtë dënohet fakti për të detyruar njerëzit që të bashkohen me njëfarë feje apo me njëfarë kulture, ashtu edhe imponimi i një stili qytetërimi që të tjerët nuk e pranojnë.

- Drejtësia e bazuar mbi mëshirën është udha për ta përshkuar që të arrihet një jetë dinjitoze për të cilën ka të drejtë çdo qenie njerëzore.

- Dialogu, mirëkuptimi, përhapja e kulturës së tolerancës, e pranimit të tjetrit dhe e bashkëjetesës mes qenieve njerëzore do të mund të kontribuonte në mënyrë të dukshme për të zvogëluar shumë probleme ekonomike, shoqërore, politike dhe mjedisore që sulmojnë pjesën më të madhe të gjinisë njerëzore.

- Dialogu mes besimtarëve do të thotë të takohesh në hapësirën e pakufi të vlerave shpirtërore, njerëzore dhe shoqërore të përbashkëta, e të investohet kjo në përhapjen e virtyteve më të larta morale, të nxitura nga fetë; do të thotë edhe të shmangim diskutime të kota.

- Mbrojtja e vendeve të kultit – tempuj, kisha dhe xhami – është një detyrë e garantuar nga fetë, nga vlerat njerëzore, nga ligjet dhe nga konventat ndërkombëtare. Çdo tentativë për të sulmuar vendet e kultit apo për t'i kërcënuar nëpërmjet atentateve apo shpërthimeve ose shkatërrimeve është një devijim nga mësimet e feve, por edhe një dhunim i qartë i të drejtës ndërkombëtare.

- Terrorizmi i urryer që kërcënon sigurinë e personave, qoftë në Lindje qoftë në Perëndim, qoftë në Veri qoftë në Jug, duke shpërndarë panik, terror dhe pesimizëm nuk vjen nga feja – megjithëse terroristët e instrumentalizojnë – por vjen nga interpretimet e grumbulluara të gabuara të teksteve fetare, nga politikat e urisë, të varfërisë, të padrejtësisë, të shtypjes, të arrogancës; për këtë është e nevojshme të ndërpritet mbështetja e lëvizjeve terroriste nëpërmjet furnizimit me para, me armë, me plane apo justifikime dhe edhe mbulimi mediatik, dhe të konsiderohen të gjitha këto si krime ndërkombëtare që kërcënojnë sigurinë dhe paqen botërore. Nevojitet të dënojmë një terrorizëm të tillë në të gjitha format dhe shfaqjet e tij.

- Koncepti i *qytetarisë* bazohet mbi barazinë e të drejtave dhe të detyrave nën hijen e të cilit të gjithë gëzojnë drejtësinë. Për këtë është e nevojshme të angazhohemi për të vendosur në shoqëritë tona konceptin e *qytetarisë së plotë* e të mohojmë përdorimin diskriminues të termit *pakicë*, që mbart në vete farat e të ndierit të izoluar dhe të inferioritetit; ai përgatit terrenin ndaj armiqësisë dhe përçarjes dhe iu heq arritjet dhe të drejtat fetare e civile të disa qytetarëve duke i diskriminuar.

- Raporti mes Perëndimit dhe Lindjes është një nevojë e ndërsjellë e padiskutueshme, që nuk mund të zëvendësohet as nuk mund të lihet pas dore, në mënyrë që të dy të mund të pasurohen në mënyrë të ndërsjellë me qytetërimin e tjetrit, nëpërmjet shkëmbimit dhe dialogut të kulturave. Perëndimi do të mund të gjente në qytetërimin e Lindjes masa për disa sëmundje të tij shpirtërore e fetare të shkaktuara nga sundimi i materializmit. Dhe Lindja do të mund të gjente në qytetërimin e Perëndimit shumë elemente që mund ta ndihmojnë që të shpëtojë nga dobësia, nga ndarja, nga konflikti dhe nga rënia shkencore, teknike dhe kulturore. Është e rëndësishme t'u japësh vëmendje ndryshimeve fetare, kulturore dhe historike që janë një përbërës thelbësor në formimin e personalitetit, të kulturës dhe të qytetërimit lindor; dhe është e rëndësishme të përforcohen të drejtat njerëzore të përgjithshme dhe të përbashkëta, që të kontribuohet në garantimin e një jete dinjitoze për të gjithë njerëzit në Lindje dhe në Perëndim, duke iu shmangur përdorimit të politikës me dy masa.

- Është një nevojë e domosdoshme të njihet e drejta e gruas për mësim, për punë, për të ushtruar të drejtat e saj politike. Përveç kësaj, duhet të punohet për ta liruar nga presionet historike dhe shoqërore që janë kundër parimeve të besimit vetjak dhe të dinjitetit vetjak. Është e nevojshme edhe të mbrohet nga shfrytëzimi seksual dhe nga të trajtuarit si mall ose si mjet kënaqësie apo përfitimi ekonomik. Për këtë duhet të ndalohen të gjitha praktikat çnjerëzore dhe zakonet vulgare që e përvuajtërojnë dinjitetin e gruas e të punohet për të modifikuar ligjet që u ndalojnë grave të gëzojnë plotësisht të drejtat e veta.

- Mbrojtja e të drejtave themelore të fëmijëve për t'u rritur në një mjedis familjar, për t'u ushqyer, për t'u edukuar dhe për asistencë është një detyrë e familjes dhe e shoqërisë. Të drejta të tilla duhet të jenë të garantuara e të mbrojtura, që të mos mungojnë dhe të mos u mohohen asnjë fëmije në asnjë pjesë të botës. Nevojitet të dënohet çdo praktikë që dhunon dinjitetin e fëmijëve ose të drejtat e tyre. Është gjithashtu e rëndësishme të vigjilohet kundër rreziqeve ndaj të cilave ata janë të ekspozuar – në mënyrë të veçantë në ambientin dixhital – dhe të konsiderohet si krim trafik i pafajësisë së tyre dhe çdo dhunim i fëmijërisë së tyre.

- Mbrojtja e të drejtave të të moshuarve, e të dobtëve, e të paaftëve dhe i të shtypurve është një nevojë fetare dhe sociale që duhet garantuar dhe mbrojtur nëpërmjet legjisacioneve të forta dhe zbatimit të konventave ndërkombëtare lidhur me këtë.

Për këtë qëllim, Kisha Katolike dhe al-Azhar, nëpërmjet bashkëpunimit të përbashkët, shpallin dhe premtojnë se do ta çojnë këtë Dokument tek Autoritetet, tek Liderat që kanë ndikim, tek njerëzit e besimit në të gjithë botën, tek organizatat rajonale dhe ndërkombëtare kompetentë, tek organizatat e shoqërisë civile, tek institucionet fetare dhe liderat e mendimit; dhe të angazhohemi në përhapjen e parimeve të kësaj Deklarate në të gjitha nivelet rajonale e ndërkombëtare, duke nxitur që të përkthehen në politika, vendime, tekste legjislative, programe studimi dhe materiale komunikimi.

Al-Azhar dhe Kisha Katolike kërkojnë që ky Dokument të bëhet objekt kërkimi dhe reflektimi në të gjitha shkollat, në universitete dhe në institutet e edukimit e të formimit, me qëllim që të kontribuohet për të krijuar breza të rinj që të sjellin të mirën dhe paqen dhe të mbrojnë kudo të drejtën e të shtypurve dhe të prapambeturve.

Në përfundim urojmë që:

kjo Deklaratë të jetë një ftesë për pajtimin dhe vëllazërinë midis të gjithë besimtarëve, madje mes besimtarëve dhe jobesimtarëve, dhe mes të gjithë personave me vullnet të mirë;

të jetë një thirrje për çdo ndërgjegje të gjallë që të kundërshtojë dhunën rravguese dhe ekstremizmin e verbër; thirrje për atë që do vlerat e tolerancës dhe të vëllazërisë, të premtuara dhe të inkurajuara nga fetë;

të jetë një dëshmi e madhështisë së besimit në Hyjin që njëson zemrat e ndara dhe lartëson shpirtin njerëzor;

të jetë një simbol i përfaqimit mes Lindjes dhe Perëndimit, mes Veriut dhe Jugut e mes të gjithë atyre që besojnë se Hyji na ka krijuar për të na njohur, për të bashkëpunuar mes nesh e për të jetuar si vëllezër që duhen.

Kjo është ajo që shpresojmë dhe përpiqemi të realizojmë, me qëllim që të arrijmë një paqe universale nga e cila të gëzojnë të gjithë njerëzit në këtë jetë.

Abu Dhabi, 4 shkurt 2019

Shenjtëria e Tij
Papa Francesku

Imami i Madh i Al-Azhar
Ahmad Al-Tayyeb